

ONA RAGAŽINSKIENĖ
VALDAS SASNAUSKAS

DIDŽIOJI VAISTINIŲ AUGALŲ KNYGA

VISI SVARBIAUSI
GYDOMIEJI AUGALAI,
KURIUOS RASITE
LIETUVOJE, IR
ŠIMTAI RECEPTŲ
KAIP SUSTIPRINTI
SVEIKATĄ!

ONA RAGAŽINSKIENĖ
VALDAS SASNAUSKAS

DIDŽIOJI
VAISTINIŲ
AUGALŲ
KNYGA

TURINYS

PADĖKA	10
PRATARMĖ	11
BENDROJI DALIS	13
Vaistažolininkystės raida ir jos perspektyvos Lietuvoje	13
Vaistinių (aromatinių) augalų įvairovės gausinimo, apsaugos ir racionalaus jų naudojimo teisinis reguliavimas, retų rūšių augalų išsaugojimas	16
Vaistinės augalinės žaliavos ruošimas ir racionalus naudojimas	18
Vaistinės augalinės žaliavos džiovinimo įtaka jos kokybei ir kiekybei	20
Vaistinės augalinės žaliavos ir augalinių preparatų (produktų) sandėliavimas, pakavimas, ženklinimas, transportavimas	22
Biologiškai veikliosios medžiagos vaistiniuose augaluose	24
Vaistiniai augalai, vartojami ligų prevencijai, gydymui, reabilitacijai ir profilaktikai	27
 Pavasarinis adonis (<i>Adonis vernalis</i> L.)	32
Vaistinė agurklė (<i>Borago officinalis</i> L.)	36
Balinis ajeras (<i>Acorus calamus</i> L.)	42
Smailialapė aktinidija (<i>Actinidia arguta</i> (Siebold et Zucc.) Planch. ex Miq.)	48
Medėjantis alavijas (<i>Aloe arborescens</i> Mill.)	52
Paprastasis amalas (<i>Viscum album</i> L.)	56
Paprastasis apynys (<i>Humulus lupulus</i> L.)	60
Aliaskinė arnika (<i>Arnica chamissonis</i> Less.)	66
Juodavaisė aronija (<i>Aronia melanocarpa</i> (Michx.) Elliott)	70
Dirvinis asiūklis (<i>Equisetum arvense</i> L.)	74
Paprastoji avietė (<i>Rubus idaeus</i> L.)	78
Sėjamoji aviža (<i>Avena sativa</i> L.)	84
Paprastasis ąžuolas (<i>Quercus robur</i> L.)	90
Vaistinė baltašaknė (<i>Polygonatum odoratum</i> (Mill.) Druce)	96
Geltonžiedis barkūnas (<i>Melilotus officinalis</i> (L.) Pall.)	100
Kvapusis bazilikas (<i>Ocimum basilicum</i> L.)	104
Storalapė bergenija (<i>Bergenia crassifolia</i> (L.) Fritsch.)	108
Plaukuotasis beržas (<i>Betula pubescens</i> Ehrh.)	112
Vaistinis bijūnas (<i>Paeonia officinalis</i> L.)	118

Paprastoji bitkrėslė (<i>Tanacetum vulgare</i> L.)	122
Paprastoji blindė (<i>Salix caprea</i> L.)	126
Bruknė (<i>Vaccinium vitis-idaea</i> L.)	130
Šluotelinis burnotis (<i>Amaranthus cruentus</i> L.)	134
Kininis citrinvytis (<i>Schisandra chinensis</i> (Turcz.) Baill.)	138
Valgomasis česnakas (<i>Allium sativum</i> L.)	144
Paprastasis čiobrelis (<i>Thymus serpyllum</i> L.)	150
Kalninis dašis (<i>Satureja montana</i> L.)	156
Didysis debesylas (<i>Inula helenium</i> L.)	162
Miškinė dedešva (<i>Malva sylvestris</i> L.)	168
Taurasis didramunis (<i>Chamaemelum nobile</i> (L.) All.)	174
Vaistinė dirvuolė (<i>Agrimonia eupatoria</i> L.)	184
Raudonasis dobilas (<i>Trifolium pratense</i> L.)	188
Juodoji drignė (<i>Hyoscyamus niger</i> L.)	192
Paprastoji durnaropė (<i>Datura stramonium</i> L.)	196
Paprastasis erškėtis (<i>Rosa canina</i> L.)	200
Rutulinis eukaliptas (<i>Eucalyptus globulus</i> Labill.)	206
Rausvažiedė ežiuolė (<i>Echinacea purpurea</i> (L.) Moench)	212
Baltoji garstyčia (<i>Sinapis alba</i> L.)	218
Siauralapis gaurometis (<i>Chamerion angustifolium</i> (L.) Holub)	222
Gebenė lipikė (<i>Hedera helix</i> L.)	228
Vaistinė gelsvė (<i>Levisticum officinale</i> W.D.J. Koch)	232
Geltonasis gencijonas (<i>Gentiana lutea</i> L.)	236
Dviskiautis ginkmedis (<i>Ginkgo biloba</i> L.)	240
Plačialapis gyslotis (<i>Plantago major</i> L.)	246
Paprastoji gyvatžolė (<i>Bistorta officinalis</i> Delarbre)	252
Sėjamasis grikis (<i>Fagopyrum esculentum</i> Moench)	256
Vienapiestė gudobelė (<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.)	262
Paprastoji ieva (<i>Padus avium</i> Mill.)	268
Vaistinis isopas, vaistinė juozažolė (<i>Hyssopus officinalis</i> L.)	272
Kanadinė jakšūnė (<i>Desmodium canadense</i> (L.) DC.)	276
Paprastoji jonažolė (<i>Hypericum perforatum</i> L.)	280
Paprastoji juodgalvė (<i>Prunella vulgaris</i> L.)	286
Sėjamoji juodgrūdė (<i>Nigella sativa</i> L.)	290
Paprastasis jūrsvogūnis (<i>Drimia maritima</i> (L.) Stearn)	294
Paprastasis kadagys (<i>Juniperus communis</i> L.)	298
Blakinė kalendra (<i>Coriandrum sativum</i> L.)	304
Baikalinė kalpokė (<i>Scutellaria baicalensis</i> Georgi)	308
Karklavijas (<i>Solanum dulcamara</i> L.)	312

Dvinamė katpėdė (<i>Antennaria dioica</i> (L.) Gaertn.)	316
Paprastoji katžolė (<i>Nepeta cataria</i> L.)	320
Paprastoji kiaulpienė (<i>Taraxacum officinale</i> F.H. Wigg.)	324
Kartusis kietis; pelynas (<i>Artemisia absinthium</i> L.)	330
Pankolinė kinmėtė (<i>Agastache foeniculum</i> (Pursh) Kuntze)	336
Paprastasis kmynas (<i>Carum carvi</i> L.)	340
Paprastasis krapas (<i>Anethum graveolens</i> L.)	346
Vaistinė kraujalakė (<i>Sanguisorba officinalis</i> L.)	352
Paprastoji kraujažolė (<i>Achillea millefolium</i> L.)	356
Valgomasis krienas (<i>Armoracia rusticana</i> P. Gaertn., B. Mey. et Scherb.)	362
Paprastasis kukurūzas (<i>Zea mays</i> L.)	366
Saldžialapė kulkšnė (<i>Astragalus glycyphyllos</i> L.)	370
Mėlynoji kurpelė (<i>Aconitum napellus</i> L.)	374
Triskiautis lakišius (<i>Bidens tripartita</i> L.)	378
Tikroji levanda (<i>Lavandula angustifolia</i> Mill.)	382
Mažalapė liepa (<i>Tilia cordata</i> Mill.)	388
Sėjamas linas (<i>Linum usitatissimum</i> L.)	394
Paprastoji linazolė (<i>Linaria vulgaris</i> Mill.)	400
Vaistinė mandragora (<i>Mandragora officinarum</i> L.)	404
Tikrasis margainis (<i>Silybum marianum</i> (L.) Gaertn.)	408
Vaistinė medetka (<i>Calendula officinalis</i> L.)	412
Vaistinė melisa (<i>Melissa officinalis</i> L.)	418
Mėlynė (<i>Vaccinium myrtillus</i> L.)	424
Miltinė meškauogė (<i>Arctostaphylos uva-ursi</i> (L.) Spreng.)	430
Miškinė mėta (<i>Mentha longifolia</i> (L.) Huds.)	436
Pipirinė mėta (<i>Mentha x piperita</i> L. [<i>M. aquatica</i> L. x <i>M. spicata</i> L.])	440
Paprastasis moliūgas (<i>Cucurbita pepo</i> L.)	446
Dvimetė nakviša (<i>Oenothera biennis</i> L.)	450
Didžioji nasturtė (<i>Tropaeolum majus</i> L.)	454
Trispalvė našlaitė (<i>Viola tricolor</i> L.)	460
Baltažiedė notrelė (<i>Lamium album</i> L.)	466
Miškinė obelis (<i>Malus sylvestris</i> Mill.)	470
Vaistinis ožiarūtis (<i>Galega officinalis</i> L.)	474
Vaistinė ožragė (<i>Trigonella foenum-graecum</i> L.)	478
Paprastoji pakalnutė (<i>Convallaria majalis</i> L.)	482
Mėlynasis palemonas (<i>Polemonium caeruleum</i> L.)	486
Paprastasis pankolis (<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.)	490
Vaistinis pataisas, pataisas šarkakojis (<i>Lycopodium clavatum</i> L.)	494
Krūminė perilė (<i>Perilla frutescens</i> (L.) Britton)	498

Tamsioji plautė (<i>Pulmonaria obscura</i> Dumort.)	504
Pelkinis pūkelis (<i>Gnaphalium uliginosum</i> L.)	508
Trilapis pupalaiškis (<i>Menyanthes trifoliata</i> L.)	512
Paprastoji pušis (<i>Pinus sylvestris</i> L.)	516
Paprastasis putinas (<i>Viburnum opulus</i> L.)	522
Vaistinis putoklis (<i>Saponaria officinalis</i> L.)	528
Plaštakinis rabarbaras (<i>Rheum palmatum</i> L.)	532
Pavasarinė raktažolė (<i>Primula veris</i> L.)	536
Vaistinė ramunė (<i>Matricaria chamomilla</i> L.)	542
Paprastasis rapontikas (<i>Rhaponticum carthamoides</i> (Willd.) Iljin)	548
Paprastoji rasakila (<i>Alchemilla vulgaris</i> L.)	554
Paprastasis raudonėlis (<i>Origanum vulgare</i> L.)	558
Paprastasis raugerškis (<i>Berberis vulgaris</i> L.)	564
Paprastasis ricinmedis (<i>Ricinus communis</i> L.)	570
Graikinis riešutmedis (<i>Juglans regia</i> L.)	574
Paprastoji rykštenė (<i>Solidago virgaurea</i> L.)	580
Rausvoji rodiolė (<i>Rhodiola rosea</i> L.)	586
Pelkinis rododendras (<i>Rhododendron tomentosum</i> Harmaja)	590
Rugiagėlė (<i>Centaurea cyanus</i> L.)	594
Dėmėtasis rūgtis (<i>Persicaria maculosa</i> Gray)	600
Paprastoji rusmenė (<i>Digitalis purpurea</i> L.)	604
Žalioji rūta (<i>Ruta graveolens</i> L.)	608
Paprastasis saldymedis (<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.)	612
Valgomasis salieras (<i>Apium graveolens</i> L.)	618
Apskritalapė saulašarė (<i>Drosera rotundifolia</i> L.)	624
Valgomasis (melsvauogis) sausmedis (<i>Lonicera caerulea</i> L.)	628
Juodasis serbentas (<i>Ribes nigrum</i> L.)	632
Gvazdikinis serentis (<i>Tagetes patula</i> L.)	638
Krūminė sidabražolė (<i>Potentilla fruticosa</i> L.)	644
Miškinė sidabražolė (<i>Potentilla erecta</i> (L.) Raeusch.)	648
Vaistinis smidras (<i>Asparagus officinalis</i> L.)	652
Stambiašaknis snaputis (<i>Geranium macrorrhizum</i> L.)	658
Paprastoji spanguolė (<i>Vaccinium oxycoccos</i> L.)	662
Kvapioji stumbražolė (<i>Hierochloe odorata</i> (L.) P. Beauv.)	668
Paprastoji sukatžolė (<i>Leonurus cardiaca</i> L.)	672
Vaistinė svilarožė (<i>Althaea officinalis</i> L.)	678
Valgomasis svogūnas (<i>Allium cepa</i> L.)	684
Vaistinis šalavijas (<i>Salvia officinalis</i> L.)	688
Ankstyvasis šalpusnis (<i>Tussilago farfara</i> L.)	694

Dygliuotasis šaltalankis (<i>Hippophae rhamnoides</i> L.)	698
Paprastasis šalteknis (<i>Frangula alnus</i> Mill.)	704
Paprastoji šantra (<i>Marrubium vulgare</i> L.)	708
Plačialapis šaukštis (<i>Petasites hybridus</i> (L.) P. Gaertn., B. Mey. & Scherb.)	714
Juoduogis šėivamedis (<i>Sambucus nigra</i> L.)	718
Paprastasis šermukšnėis (<i>Sorbus aucuparia</i> L.)	724
Pievinė šilagėlė (<i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill.)	730
Skėtinė širdažolė (<i>Centaureum erythraea</i> Rafn.)	734
Smėlyninis šlamutis (<i>Helichrysum arenarium</i> (L.) Moench)	740
Vaistinė šunvėšnė (<i>Atropa belladonna</i> L.)	744
Kartusis šventadagis (<i>Cnicus benedictus</i> L.)	748
Vaistinė šventagaršvė (<i>Angelica archangelica</i> L.)	752
Paprastoji takažolė (<i>Polygonum aviculare</i> L.)	758
Vaistinė taukė (<i>Symphytum officinale</i> L.)	764
Šliaužiančioji tramažolė (<i>Glechoma hederacea</i> L.)	768
Paprastoji trūkažolė (<i>Cichorium intybus</i> L.)	772
Didžiažiedė tūbė (<i>Verbascum densiflorum</i> Bartol.)	778
Smalkinis tvertikas (<i>Erysimum cheiranthoides</i> L.)	782
Didžioji ugniažolė (<i>Chelidonium majus</i> L.)	786
Vaistinis valerijonas (<i>Valeriana officinalis</i> L.)	790
Didžioji varnalėša (<i>Arctium lappa</i> L.)	796
Paprastasis varputis (<i>Elytrigia repens</i> (L.) Desv. ex Nevski)	802
Rudeninis vėlyvis (<i>Colchicum autumnale</i> L.)	808
Vaistinė veronika (<i>Veronica officinalis</i> L.)	812
Geltonasis vilkdalgis (<i>Iris pseudacorus</i> L.)	816
Pelkinė vingiorykštė (<i>Filipendula ulmaria</i> (L.) Maxim.)	820
Šilinis viržis (<i>Calluna vulgaris</i> (L.) Hull)	826
Tikrasis vynmedis (<i>Vitis vinifera</i> L.)	830
Paprastoji žemuogė (<i>Fragaria vesca</i> L.)	836
Kininis ženšenis (<i>Panax ginseng</i> C.A. Mey.)	842
Geltonoji žiognagė (<i>Geum urbanum</i> L.)	848
Darželinė žiomenė (<i>Dracocephalum moldavica</i> L.)	852
Trikertė žvaginė (<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.)	856
LIETUVIŠKŲ PAVADINIMŲ RODYKLĖ	863
LOTYNIŠKŲ PAVADINIMŲ RODYKLĖ	867
LITERATŪROS SĄRAŠAS	871
APIE AUTORIUS	875
PASTABOS / UŽRAŠAI	876

VAISTINIAI AUGALAI, VARTOJAMI LIGŲ PREVENCIJAI, GYDYMUI, REABILITACIJAI IR PROFILAKTIKAI

AKIŲ LIGOMS

Geltonžiedis barkūnas
Rausvažiedė ežiuolė
Tikroji levanda
Vaistinė medetka
Mėlynė
Vaistinė ramunė
Rugiagėlė
Paprastasis raugerškis
Pievinė šilagėlė

ALERGIJAI

Paprastasis čiobrelis
Plačialapis gyslotis
Tikroji levanda
Vaistinė medetka
Vaistinė ramunė
Juoduogis šėivamedis

AUSŲ LIGOMS

Paprastasis čiobrelis
Miškinė dedešva
Vaistinė dirvuolė
Rutulinis eukaliptas
Siauralapis gaurometis
Dviskiautis ginkmedis
Plačialapis gyslotis
Tikroji levanda
Trispalvė našlaitė
Paprastasis pankolis
Vaistinė ramunė
Vaistinė svilarožė
Didžiažiedė tūbė
Pelkinė vingiorykštė

CUKRINIAM DIABETUI

Sėjamoji aviža	Vaistinis ožiarūtis
Dirvinis asiūklis	Pelkinis pūkelis
Bruknė	Paprastasis raugerškis
Kininis citrinvytis	Valgomasis svogūnas
Didysis debesylas	Vaistinis šalavijas
Didžioji dilgėlė	Paprastasis šermukšnis
Rausvažiedė ežiuolė	Paprastoji takažolė
Paprastoji jonažolė	Paprastoji trūkažolė
Paprastoji kiaulpienė	Didžioji varnalėša
Sėjamasis linas	Tikrasis vynmedis
Mėlynė	Paprastoji žemuogė
Miškinė obelis	

KRAUJOTAKOS SISTEMOS IR ŠIRDIES VEIKLOS SUTRIKIMAMS ŠALINTI

Pavasarinis adonis	Paprastasis jūrsvogūnis	Graikinis riešutmedis
Vaistinė agurklė	Baikalinė kalpokė	Paprastoji rusmenė
Paprastasis apynys	Paprastoji kiaulpienė	Žalioji rūta
Sėjamoji aviža	Paprastasis krapas	Stambiašaknis snaputis
Aliaskinė arnika / kalninė arnika	Vaistinė kraujalakė	Paprastoji sukatžolė
Juodavaisė aronija	Paprastoji kraujažolė	Valgomasis svogūnas
Paprastasis amalas	Paprastasis kukurūzas	Paprastoji spanguolė
Geltonžiedis barkūnas	Sėjamasis linas	Dygliuotasis šaltalankis
Bruknė	Vaistinė medetka	Paprastasis šermukšnis
Valgomasis česnakas	Vaistinė melisa	Vaistinė šventagaršvė
Meškinis česnakas	Pipirinė mėta	Paprastoji takažolė
Didžioji dilgėlė	Paprastoji pakalnutė	Smalkinis tvertikas
Raudonasis dobilas	Pelkinis pūkelis	Didžioji varnalėša
Paprastasis erškėtis	Paprastasis putinas	Vaistinis valerijonas
Dviskiautis ginkmedis	Paprastasis raugerškis	Paprastoji žemuogė
Vienapiestė gudobelė	Vaistinė ramunė	Trikertė žvaginė

KVĖPAVIMO SISTEMOS ORGANŲ LIGOMS

Paprastoji avietė	Kartusis kietis (pelynas)	Paprastasis saldymedis
Paprastasis ažuolas	Mažalapė liepa	Apskritalapė saulašarė
Bruknė	Sėjamasis linas	Juodasis serbentas
Valgomasis česnakas	Vaistinė medetka	Paprastoji spanguolė
Paprastasis čiobrelis	Trispalvė našlaitė	Vaistinė svilarožė
Didysis debesylas	Didžioji nasturtė	Vaistinis šalavijas
Miškinė dedešva	Mėlynasis palemonas	Ankstyvasis šalpusnis
Vaistinė dirvuolė	Paprastasis pankolis	Dygliuotasis šaltalankis
Paprastasis erškėtis	Pipirinė mėta	Paprastoji šantra
Rutulinis eukaliptas	Miškinė mėta	Plačialapis šaukštis
Rausvažiedė ežiuolė	Tamsioji plautė	Pievinė šilagėlė
Pelkinis rododendras (pelkinis gailis)	Paprastoji pušis	Juoduogis šeimamedis
Gebenė lipikė	Vaistinis putoklis	Šliaužiančioji tramažolė
Plačialapis gyslotis	Pavasarinė raktažolė	Didžiažiedė tūbė
Vaistinis isopas (vaistinė juozažolė)	Vaistinė ramunė	Didžioji varnalėša
Paprastoji juodgalvė	Paprastasis raudonėlis	Geltonasis vilkdalgis
Paprastasis kadagys	Rugiagėlė	Geltonoji žiognagė

PSICHIKOS LIGOMS

Vaistinė agurklė
Kininis citrinvytis
Paprastoji durnaropė
Juodoji drignė
Paprastoji jonažolė
Vaistinė mandragora
Paprastasis rapontikas
Kininis ženšenis

NERVŲ SISTEMOS LIGOMS

Paprastasis apynys	Tikroji levanda
Sėjamoji aviža	Mažalapė liepa
Vaistinis bijūnas	Pipirinė mėta
Paprastasis čiobrelis	Vaistinė melisa
Taurusis didramunis	Mėlynasis palemonas
Didysis debesylas	Paprastasis raudonėlis
Vaistinis isopas (vaistinė juozažolė)	Pelkinis rododendras (pelkinis gailis)
Paprastoji jonažolė	Vaistinis valerijonas
Mėlynoji kurpelė	Šilinis viržis

UROGENITALINĖS SISTEMOS ORGANŲ LIGOMS

Vaistinė agurklė	Paprastoji kiaulpienė	Paprastoji takažolė
Dirvinis asiūklis	Valgomasis krienas	Valgomasis salieras
Plaukuotasis beržas	Paprastasis kukurūzas	Vaistinis smidras
Bruknė	Miltinė meškauogė	Plačialapis šaukštis
Vaistinė gelsvė	Didžioji nasturtė	Paprastasis varputis
Paprastasis kadagys	Paprastoji rykštenė	Paprastoji žemuogė

MOTERIŠKŲ LYTINIŲ ORGANŲ IR SEKRECIJOS LIAUKŲ VEIKLOS SUTRIKIMAMS ŠALINTI

Paprastasis apynys	Paprastoji kraujažolė	Miškinė sidabražolė
Dirvinis asiūklis	Paprastasis kukurūzas	Paprastoji sukatžolė
Paprastasis ažuolas	Vaistinė melisa	Vaistinis šalavijas
Geltonžiedis barkūnas	Baltažiedė notrelė	Vaistinė šunvyšnė
Didžioji dilgėlė	Vaistinis ožiarūtis	Vaistinė šventagaršvė
Vaistinė gelsvė	Paprastasis putinas	Paprastoji takažolė
Dvinamė katpėdė	Vaistinė ramunė	Didžioji varnalėša
Paprastoji kiaulpienė	Paprastoji rasakila	Paprastasis varputis
Paprastasis kmynas	Paprastasis raudonėlis	Miškinė žemuogė
Paprastasis krapas	Graikinis riešutmedis	Trikertė žvaginė
Vaistinė kraujalakė	Žalioji rūta	

VYRIŠKŲ LYTINIŲ ORGANŲ IR SEKRECIJOS LIAUKŲ VEIKLOS SUTRIKIMAMS ŠALINTI

Balinis ajeras	Paprastoji jonažolė	Paprastasis saldymedis
Paprastasis apynys	Blakinė kalendra	Vaistinis smidras
Valgomasis česnakas	Paprastasis kukurūzas	Paprastoji sukatžolė
Didžioji dilgėlė	Paprastasis moliūgas	Valgomasis svogūnas
Siauralapis gaurometis	Paprastasis rapontikas	Didžioji varnalėša
Vaistinė gelsvė	Graikinis riešutmedis	Kininis ženšenis

PAPRASTOJI AVIETĖ
Rubus idaeus L.

Šeima: Erškėtiniai – *Rosaceae* Juss.

PAPRASTOJI AVIETĖ

Rubus idaeus L.

Šeima:
Erškėtiniai – *Rosaceae* Juss.

KITI LIETUVIŠKI AUGALO PAVADINIMAI:
avienės, aviečiai, avietys

Augalo mokslinio pavadinimo kilmė. Gintis: lot. **ruber** – raudonas (daugelio genties augalų vaisiai raudonos spalvos); rūšies epitetas: gr. **idaios** – dabartinės Turkijos teritorijoje esančio Idos kalno šlaituose Dioskorido aprašyto augalo pavadinimas.

MORFOLOGINIS APRAŠYMAS

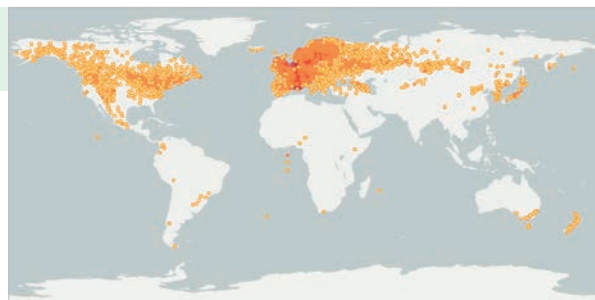
Vasaržalis krūmas, iš kurio daugiamečių šakniastiebių išauga antžeminiai, dvimečiai, derantys antraisiais gyvenimo metais, stiebai. Šakniastiebiai sumedėję, labai šakoti, su daugybe gulsčių pridėtinių šaknų. Stiebai statūs, apvalūs, nusvirusiomis viršūnėmis, apatinėse dalyse dažniausiai dygliuoti, užauga iki 2 m aukščio. Pirmų metų ūgliai žoliniai, žalsvi, dažniausiai su melsvomis apnašomis, sultingi, apaugę trumpais plaukeliais ir rusvai rudais smulkiais dygliukais. Antrų metų ūgliai sumedėja, paruduoja, po vaisių susidarymo nunyksta, bet kitais metais iš tos pačios šaknies išauga nauji stiebai. Lapai sudėtiniai, neporomis plunksniški, apatiniai iš 5–7 lapelių, viršutiniai – iš 3. Lapeliai kiaušiniški, nelygiai dantyti, smailiomis viršūnėmis, apvaliu arba širdišku pamatu.

Jų viršutinė pusė plika arba kartais šiek tiek plaukuota, apatinė – padengta baltais pūkeliais. Žiedai dvilyčiai (retai vienalyčiai), balti, purpuriniai ar rožiniai, smulkūs, susitelkę trumpose viršūninėse arba pažastinėse plaukuotose ir šiek tiek dygliuotose negausiažiedėse kekėse.

Žydi gegužę–birželį, o vaisiai prinoksta liepą–rugpjūtį. Vaisiai – nedideli plaukuoti kaulavaisiai, kuriems tarpusavyje suaugus susidaro sudėtinis, mėsingas ir sultingas, uoga vadinamas vaisių telkinys, sudarytas iš daugelio raudonų arba geltonų, pūkuotų, smulkių sultingų kaulavaisių. Aviečių uogos – raudonos arba geltonos spalvų, saldžios, kvapios, prinokusios lengvai atsiskiria nuo kūgiško balto žiedsosčio. Avietės dauginasi šakniastiebinėmis atžalomis bei sėklomis.

BENDRAS PAPLITIMAS

Europos, Azijos ir Šiaurės Amerikos vidutinio klimato juostos.

PAPLITIMAS LIETUVOJE

Auga lapuočių, spygliuočių ir mišriuose miškuose (ypač kirtimuose), pamiškėse, krūmynuose. Tinkamose augavietėse dažniausiai sudaro tankius sąžalynus. Aviečių krūmai geriausiai auga vidutinio drėgnumo derlingų dirvožemių sąlygomis. Labai dažnas visoje respublikoje augalas.

Genties *Rubus* L. augalams pavadinti lietuvių kalba egzistuoja trys lygiateisiai lietuviški vardai – gervuogė, avietė ir katuogė. Lietuvoje (*Rubus* L.) genčiai iš viso priklauso 11 savaiminių rūšių. Tai miškuose auganti paprastoji katuogė (*Rubus saxatilis* L.), kai kuriose aukštapelkėse paplitusi avietė tekšė (*Rubus chamaemorus* L.), miškuose, krūmynuose ir paupiuose sąžalynus sudaranti paprastoji gervuogė (*Rubus caesius* L.) ir kitos.

Kaip kultūrinis augalas avietė žinoma nuo IV a. Šiuo metu yra išvesta įvairių aviečių veislių, kurios auginamos medelynuose, soduose, dekoratyviniuose želdiniuose.

AUGINIMAS

Augalai auga velėniniame jauriniame vidutinio priemolio arba priemolio dirvožemiuose. Dauginama vegetatyviniu būdu (gyvašakėmis ir dalijant krūmus). Sodinama anksti pavasarį, prieš pumpurams

išsiskleidžiant (kovo pabaigoje–balandį), arba rudens, lapams nukritus (spalio pabaigoje–lapkritį), 40–50 cm atstumais tarp augalų.

ŽALIAVA

Paprastųjų aviečių vaisiai (*Rubi idaei fructus*) ir paprastųjų aviečių lapai (*Rubi idaei folium*).

Žaliavos ruošimo laikas. Vaisiai renkami liepą–rugpjūtį; lapai – birželį–liepą.

Žaliavos ruošimas ir laikymas. Žaliava ruošama iš natūralių sąžalynų ir kultūrinių plantacijų. Aviečių vaisiai (uogos) renkami saulėtą dieną, jie turi lengvai atsiskirti nuo žiedsosčio. Aviečių vaisiai (uogos) naudojami švieži arba džiovinami. Švieži vaisiai laikomi šaldiklyje – 18 °C temperatūroje.

Švieži vaisiai 3–4 val. apvytinami prieš džiovinimą: džiovinami 45–50 °C temperatūroje.

Išdžiūvę vaisiai yra malonaus kvapo ir saldžiai rūgštoko skonio. Žaliava pakuojuama į maišus arba medines dėžes. Tinka vartoti 1–2 metus.

VEIKLIOSIOS MEDŽIAGOS

Aviečių lapuose kaupiasi polifenoliai: hidrolizuojami taninai (galotaninai, dimeriniai ir tetrameriniai elagotaninai), flavonoidai (kemferolis ir jo glikozidai (kempferol-3-O-β-D-galaktopiranozidas, kempferol-3-O-β-D-larabinopiranozidas, kempferol-3-O-β-D-gliukozidas), kvercetas ir jo glikozidai (kvercetin-3-O-β-D-glukopiranozidas, kvercetin-3-O-β-D-galaktopiranozidas), izokvercetas, hiperozidas, rutinas (kvercetin-3-rutinozidas)) ir eterinis aliejus (kaupimasis priklauso nuo augalo vegetacijos tarpsnio), terpenoidai (monoterpenoidai,

seskviterpenoidai, triterpenoidai), vitaminai C ir E, fenolinės rūgštys (kavos, kumaro, ferulinė, cholinerginė, protokatecheinė, gentisinė, p-hidroksibenzoinė, vanilinė), mineralinės medžiagos (kalcis, magnis, cinkas), alkoholiai (oktanolis, n-butanolis, 3-heksenas), aldehydai (benzaldehydas, heksanalis ir kt.). Aviečių vaisiuose (uogose) nustatyta fenolinės rūgštys (elago rūgštis ir jos dariniai, p-kumaro, ferulinė, kavos, p-hidroksibenzoinė rūgštis), flavonoidai (kvercetas ir jo glikozidai), taninai, sangvininas, lambertianinas, proantocianidinai, askorbo rūgštis.

INDIKACIJOS IR NAUDOJIMAS

Aviečių lapai nuo senų laikų naudojami Europos medicinoje. Dabar terapinės indikacijos yra simptominiams spazmams, susijusiems su menstruacijomis, lengvinimui, burnos ir ryklės uždegimo bei viduriavimo gydymui.

Farmakologiniais tyrimais nustatyti aviečių preparatų poveikiai: priešuždegiminis, priešalerginis, sutraukiantis, antioksidacinis, priešvėžinis, antibakterinis, hipoglikeminis, svorį mažinantis, antiproliferacinis, karščiavimą ir skausmą mažinantis, prakaitavimą ir diurezę skatinantis.

Išoriškai aviečių lapų preparatais gydomas akių uždegimas, sudirgusi oda, žaizdos.

Europos, Šiaurės Amerikos, Vidurinės Azijos šalių tradicinėje medicinoje džiovinti aviečių lapai, uogliai ir vaisiai naudojami nuo įvairių peršalimo ligų: slogos, bronchito, gripo, kaip prakaitavimą skatinanti priemonė; ginekologinėje praktikoje – pykinimui nėštumo metu mažinti bei gimdymo skatinimui; tradicinėje kinų medicinoje – kaip diuretinė priemonė, pasižyminti itin svarbiu, kalį tausojančiu poveikiu.

Aviečių vaisiai ir lapai naudojami homeopatijoje vaisių gamybai.

KONTRAINDIKACIJOS

Paprastosios avietės antžeminėje dalyje kaupiasi didelis kiekis purino darinių, todėl aviečių preparatų nerekomenduojama vartoti:

- nėščiosioms ir maitinančioms moterims dėl klinikinių tyrimų duomenų trūkumo;
- asmenims su padidėjusiu jautrumu aviečių biologiškai veikliajai (-oms) medžiagai (-oms).

Specialūs įspėjimai ir atsargumo priemonės:

Trūksta klinikinių tyrimų duomenų dėl aviečių preparatų vartojimo vaikams ir paaugliams iki 18 metų amžiaus.

KITOS NAUDOJIMO SRITYS

Vaisinis-maistinis augalas.

- Aviečių vaisiai (uogos) yra geras dietinis maistas – tinka ir vaikams, ir suaugusiems.
- Iš vaisių spaudžiamos sultys, gaminamas kompotas, verdamos uogienės, sirupas, kisielius, džemas.
- Švieži aviečių vaisiai (uogos) šaldomi.
- Jauni nulupti ūgliai (žali arba virti) valgomi kaip šparagai.
- Aviečių ir gervuogių lapų arbata – puikus kavos pakaitalas.

Medingas augalas. Paprastosios avietės plantacijoje iš 1 ha bitės surenka 900–1500 kg nektaro.

RECEPTAI

Aviečių vaisių sultys – natūralus polivitaminų šaltinis.

AVIEČIŲ LAPŲ IR VAISIŲ VANDENINIS UŽPILAS,
NAUDOJAMAS PRAKAITAVIMUI SKATINTI

Trys valgomieji šaukštai džiovintų aviečių lapų ir vaisių užpilama 500 ml verdančio vandens. Po 15–20 min. nukošiama, nuspaudžiama. Vartojamas šiltas užpilas mažais gurkšneliais per vieną valandą vakare.

AVIEČIŲ IR GERVUOGIŲ LAPŲ, ERŠKĖČIŲ VAISIŲ IR KINROŽIŲ ŽIEDŲ
MIŠINIO (LYGIOMIS DALIMIS) TROŠKULĮ MALŠINANTI ARBATA

Arbatinis šaukštelis vaistažolių mišinio užpilama 250 ml verdančio vandens, laikoma 15–20 min. termose, po to nukošiama. Vartojama vieną kartą dienoje.

ORGANIZMĄ STIPRINANTI,
ATEROSKLEROZĖS PROFILAKTIKAI NAUDOJAMA PRIEMONĖ

Grūstuvėje sutrinami džiovinti arba švieži (jų reikia 5–6 kartus daugiau) aviečių vaisiai, masė užpilama pienu arba liesesne grietinėle iki skystokos konsistencijos. Vartojama po du valgomuosius šaukštus 5–6 kartus per dieną.

! Prieš pradedant gydytis aviečių preparatais rekomenduojama pasitarti su gydytoju arba vaistininku.

Skaitykite likusius
862 iš **880** puslapių,
įsigiję šią knygą

www.obuolys.lt

KITI KNYGŲ FORMATAI:

klausykla.lt

**Audio
knyga**

**Elektroninė
knyga**

Leidinyje pristatoma
170 rūšių vaistinių augalų, kurie
auga Vytauto Didžiojo universiteto
Botanikos sodo Mokslo skyriaus Vaistinių ir
prieskoninių augalų mokslo sektoriaus unikaliajoje,
ilgalaikėje (nuo 1924 metų) mokslinėje vaistinių
augalų kolekcijoje. Šie augalai yra nacionalinių ir
tarptautinių institucijų mokslo, projektinės veiklos ir
studijų objektas.

Knygos tikslas – supažindinti skaitytoją su
vaistažolininkystės raida ir jos perspektyva Lietuvoje;
vaistinių (aromatinių) augalų įvairovės gausinimu, retų
rūšių augalų apsauga; vaistinės augalinės žaliavos
paruošomis ir inovatyviais jos gamybos būdais;
biologiškai veiklių medžiagų įvairovė ir
kokybiškų, saugių bei veiksmingų
augalinių preparatų poveikiu
organizmui.

IŠSAMUS VAISTINIŲ AUGALŲ ŽINYNAS

*Jei norite išmokti pažinti vaistinius augalus
ir atrasti jų gydomąsias galias – jūs privalote perskaityti
„Didžiąją vaistinių augalų knygą“.*

ISBN 978-609-484-470-6

www.obuolys.lt

Knygos pigiau, įdomybės ir ištraukos nemokamai

KITI FORMATAI:

Audio
knyga

Elektroninė
knyga

Vėselio detalės: © Shutterstock
Skaitantis žmogus yra gražus